

Fridthjof Søgaard, Kristine Offerdal
og Kjell Inge Bjerga (red.)

Norsk byråkrati – kan det bli bedre?

Tekster om arbeidet i regjeringskontorene

FAGBOKFORLAGET

Fridthjof Søgaaard, Kristine Offerdal og Kjell Inge Bjerga (red.)

NORSK BYRÅKRATI – KAN DET BLI BEDRE?

Tekster om arbeidet i regjeringskontorene

Forord

Eivind Dale

Ordet «byråkrat» klinger for noen negativt, for andre positivt. Det er ikke så rart; en byråkrat har gjerne makt og myndighet, og kan derfor gjøre livet både vanskeligere og enklere for andre.

Vi som er byråkrater liker å tenke at vi bidrar positivt, og at vi har grunn til å være stolte av dette. Samtidig tror de færreste av oss at vi ikke kan bli enda bedre til å gjøre en viktig jobb. Et sentralt siktemål med boken er å bidra til refleksjon rundt slike muligheter. Fokus rettes særskilt mot det sentrale embetsverk og arbeidet i departementsfellesskapet.

Bidragstyperne – som skriver på egne vegne og ikke på vegne av en arbeidsplass – har alle hatt dette siktemålet i tankene når de har skrevet; selv om det norske departementsfellesskapet nok fungerer ganske godt, kan det ganske sikkert bli bedre. Forfatterne spenner fra de mest kompetente akademikere til personer med betydelig realkompetanse fra arbeid i eller rundt regjeringskontor, eller de har begge typer erfaring. Hver av dem hefter kun for innholdet i eget bidrag.

Flere av kapitlene berører retningslinjene i *Om forholdet mellom politisk ledelse og embetsverk* som Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga ut i januar 2019. Kjernen i retningslinjene er *Syv plikter for embetsverket*. Hver av disse pliktene er oftest greie å forholde seg til – når de ses som enkeltstående plikter – men når de brytes mot hverandre, og alle plikter og hensyn skal ivaretas samtidig, kan det noen ganger oppstå vanskelige avveininger. I slike situasjoner vil mye kunne stå og falle med byråkratens gode skjønn.

Det daglige departementsarbeidet vil ofte kunne bli sterkt preget av hva en statsråd trenger på kort sikt, og samtidig av at embetsverket må unngå å gjøre feil, og i hvert fall feil som kan gjøre hverdagen mer krevende enn nødvendig for statsråden. I en slik hverdag vil både langsiktig utviklingsarbeid og kreativ nytenkning kunne bli forsømt. Flere kapitler i boken går inn i denne

problemstillingen, og understreker behovet for at det sentrale embetsverket ikke glemmer «den høyere himmel» og derfor nå og da hever blikket.

Jeg håper at denne boken vil komme til nytte i alt det gode arbeidet som gjøres for kompetanseutvikling i sentraladministrasjonen (regjeringskontorene), i hvert enkelt departement, og i det vi utvikler i fellesskap. Det fellesdepartementale Byråkratprogrammet i regi av Kommunal- og distriktsdepartementet, Forsvarsdepartementet og Forsvarets høgskole / Institutt for forsvarsstudier er bare ett eksempel på et tilbud hvor deltakerne vil kunne dra betydelige vekslere på innholdet i boken.

Det er samtidig å håpe at også institusjoner og aktører utenfor det sentrale embetsverk vil finne mye av interesse i denne boken. Norge som moderne velferdsstat er avhengig av en velfungerende offentlig sektor i stadig utvikling. Mange kan derfor ha nytte av kunnskap om hvordan regjeringskontorene – det øverste nivået i statsforvaltningen – fungerer.

Grunnlovens paragraf 100, siste ledd, slår fast: «Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.» Jeg håper at denne boken kan bidra også i så måte – til at den offentlige debatt om det sentrale embetsverkets rolle blir så velinformert og konstruktiv som mulig.

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	9
Fridthjof Sjøgaard, Kristine Offerdal, Kjell Inge Bjerga	
Kapittel 1	
Hva kjennetegner et godt byråkrati?	13
Fredrik Bøckman Finstad	
Kapittel 2	
Departementene og departementsbyråkratiet – sentrale kjennetegn og utviklingstrekk	27
Carlo Thomsen	
Kapittel 3	
Hva er god departemental styring? Om mål, resultater og tillit	43
Hilde Singsaas	
Kapittel 4	
Utfordringer i offentlig sektor – styring, ressursbruk, resultater	55
Jørn Rattsø og Rune Sørensen	
Kapittel 5	
Embetsverket mellom lojalitet og faglig uavhengighet	67
Fredrik Sejersted	
Kapittel 6	
Entreprenørskap i sentraladministrasjonen	82
Rolf Tamnes	
Kapittel 7	
Initiativplikt og resultatansvar i regjeringskontorene?	97
Fridthjof Sjøgaard	
Kapittel 8	
Silo- eller samfunnsperspektiv? Sentralforvaltningens organisering i konstitusjonelt perspektiv	111
Eivind Smith	
Kapittel 9	
Ny og gammel faglig uavhengighet	125
Einar Lie	

Kapittel 10	
Profesjonsekspesjonalisme og demokratisk underskudd	138
Kjell Inge Bjerga	
Kapittel 11	
Kan embetsverket være både faglig uavhengig og politisk effektivt?....	156
Karl Eirik Schjøtt-Pedersen	
Kapittel 12	
Fra faktabasert politikk til politikkbaserte fakta?	172
Eva Hildrum	
Kapittel 13	
Suksesskriterier for statlig reform	186
Kjersti Cristina Klæboe	
Kapittel 14	
Reformutfordring: Ny vending i møtet med fortid og fremtid	200
Rolf Tamnes	
Kapittel 15	
Kommunikasjonsenhetene som buffer mot reell åpenhet?	207
Frithjof Jacobsen	
Kapittel 16	
Embetsverkets bidrag til en åpen og opplyst offentlig samtale	213
Kristine Offerdal	
Kapittel 17	
Krav til sannferdighet også for departementsbyråkrater?	226
Fridthjof Søggaard	
Etterord: Kan det bli bedre?	239
Fridthjof Søggaard, Kristine Offerdal, Kjell Inge Bjerga	
Appendiks A	
Mulige empiriske eksempler	241
Appendiks B	
Syv plikter – syv tenkte caser	248
Forfatterbiografier	250